

กัณฑ์ที่๔๔ | สติปัญญาสูตร

๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

นโม ตสฺส ถควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ทน)

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสุตี วิหฺรติฯ

อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ

เวทนาสุ เวทนานุปฺสุตี วิหฺรติฯ

อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ

จิตฺเต จิตฺตานุปฺสุตี วิหฺรติฯ

อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํฯ

ธมฺเมสุ ธมฺมานุปฺสุตี วิหฺรติฯ

อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสนฺติฯ

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจักได้แสดงธรรมมิกถา แก่ด้วยเรื่อง ธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกาย เป็นธรรมที่
แน่แท้ในพระพุทธศาสนา จะแสดงตามคลองธรรมของ สติปัญญาสูตร ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรง
แสดงไว้เป็นหลักเป็นประธาน มหาสติปัญญาสูตรนั้น เป็นโพธิปักขิยธรรม เป็นไปในเรื่องฝ่ายเครื่อง
ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เหมือนกันหมด ปราภฏดังนี้ เหตุนี้ตามวาระพระบาลีแห่งมหาสติ
ปัญญาสูตรที่ได้ยกขึ้นไว้เบื้องต้นว่า

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปฺสุตี วิหฺรติ อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ
ว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลายผู้ศึกษาพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ กาเย กายานุปสุตี เห็นกายในกาย
เนื่อง ๆ อยู่ อาตปปี มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน สมฺปชาโน รู้สีกตัวพร้อมอยู่เสมอ
สติมา มีสติไม่เผลอ วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ พึงกำจัดความดีใจเสียใจในโลกเสียให้พินาศ

เวทนาสุ เวทนานุปฺสุตี วิหฺรติ อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นเวทนา
ในเวทนาเนื่อง ๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มี
สติไม่เผลอ พึงกำจัดอภิชฌาโทมนัสในโลกเสียให้พินาศ

จิตฺเต จิตฺตานุปฺสุตี วิหฺรติ อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา โทมนสฺสํ เห็นจิตในจิต
เนื่อง ๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มีสติไม่เผลอ
พึงกำจัดอภิชฌาโทมนัส ในโลกเสียให้พินาศ

ธมฺเมสุ ธมฺมานุปฺสุตี วิหฺรติ อาตปปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ เห็นธรรมในธ
รมเนื่อง ๆ อยู่ มีความเพียรเป็นเครื่องเผายังกิเลสให้เร่าร้อน มีความรู้สึกตัวพร้อมอยู่เสมอ มีสติไม่
เผลอ พึงกำจัดความเพ่งอยากได้ ความเสียใจในโลกเสีย นี้เป็นเนื้อความของวาระพระบาลีในมหาสติ

ปฏิฐานสูตร แสดงหลักไว้ตามจริงดังนี้รับรองหมดทั้งประเทศไทยว่าเป็นข้อที่ถูกต้องแน่นอนแล้ว ต่อแต่นี้จะอธิบายขยายความเป็นลำดับไป

พิจารณาจะแสดงธรรม ที่ทำให้เป็นธรรมกาย นี่เป็นข้อที่ลึกซึ้งของยาก ได้ไม่ยากแต่ว่าไม่ง่าย ไม่ยากแก่บุคคลที่ทำได้ ไม่ง่ายสำหรับบุคคลที่ทำได้ ตำราได้กล่าวไว้ว่าเห็นกายในกายเนื่องๆ อยู่ เห็นเวทนาในเวทนาเนื่องๆ อยู่ เห็นจิตในจิตเนื่องๆ อยู่ เห็นธรรมในธรรมเนื่องๆ อยู่ ๔ ข้อ

เห็นกายในกาย นะเห็นอย่างไร บัดนี้กายมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ นั่งเทศน์อยู่นั่ง ฟังเทศน์อยู่นั่ง นี่กายมนุษย์แท้ๆ แต่ว่ากายมนุษย์นี้แหละเวลานอนหลับฝันไปก็ได้ ฝันออกไปอีกกายหนึ่ง เขาเรียกว่า กายมนุษย์ละเอียด นี่รู้จักกันทุกคนเขียวกายนี้ เพราะเคยนอนฝันทุกคน รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เป็นเหมือนมนุษย์คนไหนแหละ คนที่ฝันนี้แหละ ฝันอย่างไร อากัปกริยาเป็นอย่างไร สูงต่ำอย่างไร ข้าวของเป็นอย่างไร ก็ปรากฏเป็นอย่างนั้น ก็ปรากฏเป็นคนนี้แหละแบบเดียวกันทีเดียว คนเดียวกันก็ว่าได้ แต่ว่าเป็นคนละคน เขาเรียกว่า กายมนุษย์ละเอียด เวลานอนหลับสนิทถูกส่วนเข้าแล้ว ก็ฝันออกไป ออกไปอีกคนหนึ่งก็เป็นกายมนุษย์คนไหนแหละ รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไรแหละ ถึงได้ชื่อว่า เป็นกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์คนที่ฝันออกไปนั้นแหละเขาเรียกว่า กายมนุษย์ในกายมนุษย์ นี่แหละกายในกาย แหละ เห็นจริงๆ อย่างนี้ ไม่ใช่เห็นตามเหลวไหล เห็นอย่างนี้ก็เป็นหลักเป็นพยานได้ทุกคน เพราะเคยนอนฝันทุกคน นี่เห็นในกายเห็นอย่างนี้นะ เมื่อเห็นกายในกายอย่างนี้แล้ว

เห็นเวทนาในเวทนา ละ ก็ตัวมนุษย์คนนี้มีเวทนาอย่างไรบ้าง สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เวทนาเป็นอย่างนั้นมีใช่หรือ ก็ส่วนกายที่ฝันออกไปนั้นก็มิสุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เหมือนกันแบบเดียวกันกับกายมนุษย์คนไหนแหละ ไม่ต่างอะไรกันเลย

จิตละ เห็นจิตในจิต ก็แบบเดียวกันกับเวทนาในเวทนา เห็นจิตในจิตนี้ ต้องกล่าว “เห็น”นะ ไม่ใช่กล่าว “รู้” นะ เห็นจิตในจิต ดวงจิตของมนุษย์นี้เท่าดวงตาตำข้างนอก อยู่ในเบาะน้ำเลี้ยงหัวใจ ตำรับตำรากกล่าวไว้ว่า

ทหยคูหา จิตตํ อสรীরํ จิตตํ เนื้อหัวใจเป็นที่อยู่ แล้วก็กล่าวไว้อีกหลายนัย เนื้อหัวใจเป็นที่อยู่ แล้วก็กล่าวไว้อีกหลายนัย ปกติมโน ใจเป็นปกติ ภาวะจิตตํ ใจเป็นภาวะจิต ตํ ภาวะจิตตํ อันว่าภาวะจิตนั้น ปสนุนํ อุทกํ วย จิตเป็นดังว่าน้ำ จิตนั้นแหละเป็นภาวะจิต เวลาตกภาวักแล้วใสเหมือนกับน้ำที่ใส จิตดวงนั้นแหละเป็นจิตของมนุษย์ ที่ต้องมีปรากฏว่า จิตในจิตนั้นแหละอีกดวงหนึ่งคือ จิตของกายมนุษย์ละเอียด ที่ฝันออกไปนั้นเรียกว่า จิตในจิต

ธรรมในธรรม เห็นธรรมในธรรมเนื่องๆ เป็นไฉนเล่า ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ มีอยู่ใน ศูนย์กลางกายมนุษย์ ขนาดเท่าฟองไข่แดงของไก่ติดอยู่ในกลางกายมนุษย์ นี่เห็นธรรมในธรรมแหละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดมีอยู่ ไม่เท่าฟองไข่แดงของไก่ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ใน กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนี้แหละ ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั่นเป็นดวงธรรมที่

ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด นั่นอีกดวงหนึ่ง นั่นเห็นอย่างนี้ เห็น หรือรู้ ละ รู้กับเห็นมันต่างกันนะ เห็นอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง นะ ไม่ใช่เอา รู้กับเห็นมาปนกัน ไม่ได้

กาเย กายานุปัสสี เห็นกายในกาย เห็นเหมือนอะไร เห็นเหมือนนอนฝันอย่างนั้นซี เห็นจริงๆ อย่างนั้น ตากายมนุษย์นี้เห็นหรือ ตากายฝันมันก็เห็นละซี จะไปเอาตากายมนุษย์นี้เห็นได้อย่างไรละ ตากายมนุษย์นี้มันหยาบนี้ อ้ายที่เห็นได้นั้น มันตากายมนุษย์ละเอียดนี้ มันก็เห็นกายได้ ๆ อย่างนั้น

เห็นเวทนาในเวทนา เล่า ถ้าว่าเมื่อทำถูกส่วนเข้าเช่นนั้นละก็ เห็นเวทนาจริงๆ สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ดีใจ เสียใจ เวทนา ๓ หรือ เวทนา ๕ เห็นจริงๆ เป็นดวง เป็นดวงใส เป็นเวทนา เวทนาแท้ๆ สุขก็ดวงใส ทุกข์ก็ดวงขุ่น ดวงขุ่น ไม่สุข ไม่ทุกข์ ก็ดวงปานกลาง เห็นชัดๆ เป็นดวงขนาดไหน ถ้าเต็มส่วนมันเข้าก็เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั้น ดวงเวทนาขนาดนั้น ถ้าลดส่วนลงไป ก็โตได้ เล็กได้ นั้น เห็นเวทนาในเวทนา เห็นอย่างนั้นเขียว เห็นเหมือนนอนฝัน กายละเอียดทีเดียว เห็นเวทนาเป็นดวงทีเดียว แต่ว่าสุขก็อยู่ในสุขของมนุษย์นี้ ทุกข์ก็อยู่ในทุกข์ของมนุษย์นี้ ไม่สุขไม่ทุกข์ก็อยู่ในไม่สุขไม่ทุกข์ของมนุษย์นี้ ดีใจก็อยู่ในดีใจของมนุษย์นี้ เสียใจก็อยู่ในเสียใจของมนุษย์นี้ เขาเรียกว่าเวทนาในเวทนา เป็นดวงพอๆ กันเท่าๆ กัน

เห็นจิตในจิตละ ดวงจิตตามส่วนของมัน ก็เท่าดวงตาดำข้างนอก ถ้าว่าไปเห็น เข้ารูปนั้นมันขยายส่วน วัดเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ดวงจิตก็ขนาดเดียวกัน ไปเห็นจริงๆ เข้าเช่นนั้นขยายส่วนเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ดวงจิตปรากฏอยู่ในดวงจิต กายมนุษย์หยาบนี้แหละ แต่ว่าเป็นดวงจิตของกายมนุษย์ละเอียด อยู่ในกายมนุษย์ ละเอียดโน่น แต่ว่าซ่อนอยู่ข้างในนี้แหละ

เห็นธรรมในธรรมละ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิ เท่าฟองไข่แดง ของไก่ เมื่อไปเห็น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดเข้าแล้ว ขยายส่วนได้โตได้ ขนาดดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ขนาดๆ เดียวกัน ขยายส่วนออกไป นั้นได้ชื่อ ว่าเห็นธรรมในธรรม คือในกายมนุษย์นั่นเอง ในกายมนุษย์ละเอียดนั้น นี้รู้จักชั้นนี้ ละนะ

ถ้าเห็นเข้าเช่นนี้เราจะทำอย่างไร ตำรากล่าวไว้ว่า อาตาปี เพียรให้กลั่นกล้ำ อาจหาญทีเดียว เพียรไม่ย่อ ไม่ท้อ ไม่ถอยทีเดียว เป็นเป็นเป็น ตายเป็นตายทีเดียว เรียนกันจริงๆ ต้องใช้ความเพียร ประกอบด้วยองค์ ๔ ทีเดียว ประกอบด้วยองค์ ๔ นั้น อะไรบ้าง เนื้อ เลือด กระดูก หนัง เนื้อ เลือด กระดูก หนัง เนื้อเลือดจะแห้งเหือด หหมดไปไม่ว่า เหลือแต่กระดูกหนังข้างมัน ไม่ละละ ใจต้องจรดอยู่ที่เดียว ในกาย เวทนา จิต ธรรมนั้น ไม่เคลื่อนละ ใจจะต้องจรดอยู่ที่เดียว ไม่ปล่อยกันละ ฝันไม่กลับกัน ละ ฝันกันเรื่อย แม้จะกลับมาก็เล็กน้อยละ ฝันมันอีก ฝันไม่เลิกกันละ ให้ชำนานู ทีเดียว นิ่งฝันนอนฝัน นิ่งก็ฝันได้ นอนก็ฝันได้ เดินก็ฝันได้ ยืนก็ฝันได้ ซี่เยี่ยวฝัน ได้ทีเดียว นี้เขาเรียกว่า อาตาปี เพียรเร่งเร้าเข้าอย่างนี้ สมุทขาโน สติมา รู้ที่อยู่ เสมอไม่เปลอ เปลอไม่ได้ เปลอหายเสีย ถ้าได้ใหม่ๆ

ละ ถ้าเป็นใหม่ๆ เห็นใหม่ๆ เผลอไม่ได้ หายเสีย ไม่เผลอกันทีเดียว ไม่วางธุระ เอาใจใส่ ไม่เอาใจไป
จรดอื่น จรดอยู่ที่กาย เวทนา จิต ธรรม ในกายนั้นแหละ

จรดอยู่ในกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ๔ อย่างนั้นจรด ได้หรือ จรดตรงไหน
ละ ที่จรดเขามี ที่ตั้งของใจเขามี ที่จรดเขามี แต่ว่า ๔ อย่าง นั้นจะดูเวลาไรก็เห็นเวลานั้น เหมือน
กายมนุษย์นี้ ถ้าว่ามีความเห็นละก็ ก็ให้เห็นปรากฏ ที่นี้ไม่มีความเห็นมีแต่ความรู้ กายของตัวเห็นอยู่
เสมอ เวทนาของตัวก็รู้สึก อยู่เสมอ จิตของตัวก็รู้สึกอยู่เสมอ จะคิดอะไร ธรรมของตัวก็รู้ที่อยู่เสมอ
ความดีชั่ว ความดีของตัว ไม่มีที่ไม่มีชั่ว ไม่เจือปน มนุษย์รู้ได้เท่านี้

ส่วนกายมนุษย์ละเอียด เห็น! เห็นปรากฏ เมื่อเห็นปรากฏดังนี้ละก็ นี้แหละ ความจริงในพระพุทธ
ศาสนา รู้จักเท่านี้แหละ แล้วก็เมื่อรู้จักเท่านี้ละก็ อย่างรู้จักว่าแต่ เพียงกายในกาย เวทนาในเวทนา จิต
ในจิต ธรรมในธรรมแต่เพียงเท่านั้นนะ ยังมีอีก หลายชั้น นับชั้นไม่ถ้วน นี้ชั้นหนึ่งละนะ เข้าไปอีกชั้น
หนึ่ง กายในกายนั้น เขาเรียกว่า ผันในผันยังงละ ผันในผัน ใ้กายที่ผันนะไปทำการงานเหนื่อยเข้า
ไปแสดงผันเต็ม เกมของการผันเข้า เหนื่อยเข้าไปนอนหลับเข้า แล้วหลับผันเข้าอีกแยะ

ใ้กายผันนะผันเข้าอีก นี้เขาเรียกว่าผันในผัน ผันในผันเป็นยังงละ ก็ออกไป อีกกายหนึ่งละสิ ออกไป
อีกกายก็เป็นกายทิพย์ อันนี้เป็นกายทิพย์ นี้ ออกไปอีกกายเป็น กายทิพย์ กายทิพย์ก็เห็นได้อีกนั่น
แหละ เหมือนกับกายมนุษย์ที่ผันนั้นแหละ แบบ เดียวกัน ไม่เปลี่ยนไม่แปลงอะไรกัน หน้าตา เอา
กระจกคันฉ่องมาส่องเงาหน้า ส่อง เงาหน้าละก็เอามาเทียบกันดู จำได้ทีเดียว นี้คนเดียวกันไม่ใช่แยก
กัน นี้กายคนเดียวกัน เมื่อรู้จักเช่นนั้นแล้ว เห็นกายในกายที่ ๓ เข้าไปแล้ว ไม่ใช่ที่ ๒ แล้ว

เวทนาในเวทนายก็แบบเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกัน เวทนาตั้งอยู่ตรงไหน ถ้า เขาถามว่าเวทนาตั้งอยู่
ตรงไหนที่เห็นนะ อยู่กลางกาย กายที่ผันในผันนั้นแหละ กาย ที่ ๓ นั้นแหละ อยู่กลางกายนั้นแหละ
เวทนา

จิตในจิต จิตก็อยู่ในกลางเวทนานั้นแหละ

ธรรมในธรรมก็อยู่กลางจิตนั้นแหละ ธรรมในธรรมนะ ไม่ใช่อยู่ที่ไหนหรอก เป็น ดวง เท่าดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์ บริสุทธิสันนิทเท่าๆกัน นี้ เหมือนผันในผัน ตัวจริงอย่าง นี้ ไม่ใช่ฉลาดเคลื่อน

ที่วัดปากน้ำดำเนินปฏิบัตินะ ไม่ได้เอาเรื่องอื่นมาเหลวไหล ค้นเข้าไปถึงตัวจริง ในตัวอย่างนี้ นี้ก็เป็น ๓
กายละนะ เข้าไป ๓ กายแล้ว กายผันในผันนั้นแล้ว ได้เท่านี้ ก็พอแล้วนี้ ได้เท่านี้ก็พอเอาเป็นตัวอย่าง
ได้แล้ว ที่นี้ก็เดินไปในแนวนี้ตำรานี้ละ อย่า ถอยหลังก็แล้วกัน มันจะมีที่ร่อยกายพันกายก็ไปเถอะ
กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม เข้าไปอย่างนี้แหละ ไม่ฉลาดเคลื่อนทีเดียว แต่
ว่าที่จะเข้าไป รูปนี้ละ แสดงไว้เมื่อวันพระแล้ว แสดงไว้แล้ว ตั้งแต่เอากายนมารคมาโนน ยังค้างอยู่
กายในกาย ยังไม่อธิบายให้กว้างออกไป ที่นี้จะอธิบายให้กว้างออกไปว่า ได้ความอย่าง นี้ กายในกาย
เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม อย่างนี้แหละ นี้เป็นกายที่ ๓

กายที่ ๔ กายทิพย์นะฝันอีก ฝันในฝันเข้าไปอีก เป็น ๓ ชั้น แบบเดียวกัน พอเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แบบเดียวกัน แบบเดียวกัน นั่นแหละ แล้วกายทิพย์ละเอียดนั้นแหละฝันเข้าไปใน ฝันเข้าไปอีก เป็น ๔ ฝัน ๔ ชั้น เข้าไป ก็เห็นกาย เวทนา จิต ธรรมอีก ก็มีความเพียรไปอีก อย่า เผลอ ไม่ได้นะ เพียร ไว้มีสติไว้เสมอ ไม่เผลอ เพียรไว้มีสติไว้เสมอ นำอภิขฌาโทมนัสในโลกเสีย อย่า ให้ความดีใจ เสียใจแลบเข้าไปได้นะ ถ้าความดีใจเสียใจแลบเข้าไปได้ละก็ เดียวก็ต้องเลิกฝันละ ต้อง ตื่นละ ต้องกลับมาแล้ว ฝันไม่ได้เสียแล้ว ความดีใจแลบเข้าไป แลบเข้าไปยังไงละ เข้าไปมันลึกซึ่งละ กำลังฝันๆ อย่างนั้นแหละ ความดีใจ จะให้เป็นอย่างนั้นจะให้ เป็น อย่างนี้เข้าไปแต่งแล้ว เสียใจหะ ก็ไม่ได้สมเจตนา ก็เสียใจหะ พอดีใจเสียใจแวบเข้า ไปก็ขุ่นมัวทีเดียว ประเดี๋ยวก็ต้องถอยออก ต้อง ฝันไม่ได้ ต้องเลิกฝันกัน

เพราะฉะนั้น ความดีใจเสียใจนี้ร้ายนัก ไม่ใช่ร้ายแต่เมื่อเวลาปฏิบัติธรรมะ เห็นธรรมะ อย่างนั้นนะ งั้น นะ ถึงเวลาเราดีๆ อยู่ ใจความดีใจเสียใจนี้แหละ ตอกชกใจละ กินยาตาย ผูกคอตาย โดดน้ำตาย ละ ดีใจเสียใจนี้ละมันเต็มขีดเต็มส่วน ของมันเข้า บังคับอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ความ ดีใจเสียใจนี้เป็นมาร ร้ายทีเดียว ถ้าว่าใครให้เข้าไปอยู่ในใจบ่อยๆ ก็หน้าดำคร่ำเครียดสี ร่างกายไม่สดชื่นสี ไม่เศร้า หมองไม่ผ่องใสทรอก เพราะอะไร เพราะมันดีใจเสียใจ มันบังคับใจ มันเดือดร้อนมันหน้าดำคร่ำ เครียดทีเดียว บางคนไม่อ้วนทีเดียว ผอม ผอม กริวทีเดียว ใจนี้มันเอาความดีใจเสียใจหมกอยู่ทุกวัน ไม่ปล่อยมันออกไป

ถ้าว่าทำใจให้สบายให้ชื่นมื่น ให้เย็นออกเย็นใจสบายใจ จะมั่งมีดีจนอะไรก็ช่าง ทำใจเบิกบานไว้ ทำใจ สบายไว้ ร่างกายมันก็ชุ่มชื้นสบาย นี้ใจดีใจเสียใจมันฆ่ากาย มนุษย์อย่างนี้ กายมนุษย์ละเอียดก็ฆ่า กายทิพย์ก็ฆ่า กายทิพย์ละเอียดก็ฆ่า ฆ่าทั้งนั้น ทุกกาย ดีใจเสียใจนะคอยระวังไว้ ท่านถึงได้สอนนัก ว่า นำความดีใจและเสียใจในโลก เสียให้พินาศ ดีใจเสียใจในโลกเลยนะ ดีใจเสียใจในอัตภาพร่างกาย

โลกนะคือขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ นี้แหละ ร่างกายอันนี้แหละคือตัวโลกสำคัญละ เขาเรียกว่าสัตว์โลก โอกาส โลก ขันธ์โลก สัตว์โลก โอกาสโลก ว่างๆ ที่ ว่างๆ เหล่านี้ ที่ว่างๆ ทั้งหลาย ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นี้เขาเรียก โอกาสโลก ขันธ์โลก ที่มันรวมเป็น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเดียว ขันธ์โลก สัตว์โลก ใจที่อาศัยขันธ์นั้นแหละไปเกิดมาเกิด ใจที่เป็นกาย ๆ เข้าไป ช่าง ในนี้เป็นสัตว์โลกทั้งนั้น เป็นกายเข้าไปข้างใน เป็นชั้นๆๆๆ เข้าไป สัตว์โลกเป็นชั้นๆ เข้าไป สัตว์โลกทั้งนั้น เมื่อเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ของกายมนุษย์ละเอียด แล้ว

กายมนุษย์ละเอียดนี้แหละ ฝันในฝันเข้าไปอีก เป็นข้อที่ ๔ ออกไปอีกกาย เป็นกาย ที่ ๕ กายรูป พรหม

กายรูปพรหมก็มี กาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกัน ปราภฏดังกล่าวแล้ว ไม่ ต้องอธิบาย เวลาจะไม่ พอ ย่นย่อพอควรแก่กาลเวลา กายรูปพรหมนั้นแหละ ฝันในฝันเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย

เป็น กายรูปพรหมละเอียด กาย เวทนา จิต ธรรมอีก แบบเดียวกัน

กายรูปพรหมละเอียดนั้นแหละ ผืนเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายอรูปรวม มี กาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน

กายอรูปรวมนั้นละเอียดออกไปอีกได้เหมือนกัน ออกไปอีกกายเรียกว่ากายอรูปรวมละเอียด มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน

กายอรูปรวมละเอียดนั้นแหละ ผืนได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่า กายธรรม

กายธรรมก็ อันนี้ประกอบด้วย มีกาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน กาย ก็คือ เวทนา ก็เวทนาของ ธรรมกายนั้นแหละ จิต ก็จิตของธรรมกายนั้น ธรรม ก็เป็นธรรมของธรรมกายนั้น ขยายส่วนแล้ว ดวงใหญ่ วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตัก ธรรมกาย ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมนั้น นั่นดวงธรรมที่ ทำให้เป็นธรรมกาย เท่าหน้า ตักธรรมกาย

ธรรมกายนั้นแหละผืนได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายธรรมละเอียด ใหญ่ออกไป หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป มี กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน

ธรรมกายละเอียดนั้นแหละผืนได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย มีกายพระโสดา เป็นกายพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป กายพระโสดานั้นแหละพอประกอบธาตุธรรม ถูกส่วนเข้า ออกไปอีกกาย แบบ ผืนนั้นแหละ ออกไปอีกกาย เป็นกายพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน

ธรรมกายละเอียดของพระโสดานั้นแหละ ผืนเข้าไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีก กาย เรียกว่ากายพระ สกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบ เดียวกัน มีกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมใน ธรรม แบบเดียวกัน

กายธรรมพระสกิทาคาละก็ผืนเข้าไปอีก ออกไปอีกกายหนึ่ง เป็นกายพระสกทา คาละละเอียด หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา มีกาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน กายใน กาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม แบบเดียวกัน

กายธรรมพระสกิทาคาละละเอียดผืนไปอีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เป็นกายพระ อนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา

ธรรมกายพระอนาคาผืนได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระ อนาคาละเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา

ธรรมกายพระอนาคาละเอียดนั้นแหละ ผืนไปได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป

ธรรมกายพระอรหัตนั้นแหละผืนได้อีกเหมือนกัน ออกไปอีกกาย เรียกว่ากาย พระอรหัตละเอียด ใหญ่หนักขึ้นไป มี กาย เวทนา จิต ธรรม แบบเดียวกัน ผืนออกไป อย่างนี้แหละ

มีกายพระอรหันต์ พระอรหันต์ละเอียด มีกายพระอรหันต์พระอรหันต์ละเอียดๆ นับ อสงไขยไม่ถ้วน ผัน ออกไปอย่างนี้แหละ หมดกายพระอรหันต์มีกายพระพุทเจ้าอีกก็ได้ กายในกาย กายในกายๆๆๆ มัน อย่างนี้แหละ

ผู้เทศน์นี้ได้ทำวิชชา ๒๓ ปี วันออกพรรษานี้ก็ ๓ เดือนเต็มละ ยังไม่หมด กายละเอียดเหล่านี้เลย ไม่ได้ถอยกลับเลย ยังไม่หมดกายละเอียดเหล่านี้เลย ยังไม่ ถึงที่สุด ไปทูลถามพระพุทเจ้าองค์เก่า องค์แก่ที่เขานิโรธเขานิพพาน นิพพานไปแล้ว ถอยเข้าไปหากายละเอียดนี้นะ ไปถึงมั่งแล้วรียัง แล้ว ไม่มีใครรู้เลยว่าไปถึงหรือไม่มีใคร ไปถึง เอาละชัคคราวนี้ นี่ศาสนา ตัวจริงของกายมนุษย์เป็นอย่างนี้ เมื่อเป็นพระอรหันต์ ขึ้นก็ต้องไปตรวจของตัว เขานิพพานแล้วต้องไปตรวจของตัว เมื่อเป็น พระพุทเจ้าขึ้น แล้ว เขานิพพานก็ต้องไปตรวจกายของตัวอย่างนี้แหละ ว่าที่สุดอยู่ที่ไหน ต้องไปที่สุด ให้ได้ ไปบอกที่สุดให้ได้ นี่ความจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักความจริงอย่างนี้แล้วละก็ อย่าไหลล่อ อย่าเลอะเทอะ ที่อื่นไม่ใช่ของตัว ให้เอาใจจรดอยู่ใน ของตัวนี่อย่าถอยกลับ ให้เข้าไปถึงกายที่สุดให้ได้ ว่ากายที่สุดของตัวอยู่ที่ไหน เมื่อไปถึงที่สุดของตัวได้ ละ คราวนี้ตัวก็รักษาตัวได้ ไม่มีใครมาเป็นอิสระ ไม่มีใครมาบังคับบัญชา ถ้าว่ายังไม่ถึงที่สุดของตัว แล้วละก็อย่าหมายเลย เขาจะต้องบังคับบัญชาเก่า เดียวเท่านั้นแหละ แกจะต้องเป็นบ่าวเป็นทาส เขา เวลานี้พญามารเขาบังคับ ใช้เป็น บ่าวเป็นทาส ให้ทำอะไรทำได้ ให้ดำ ให้ตี ให้ชก ให้ฆ่า ให้ฟัน กันได้ มารบังคับ บังคับ ได้อย่างนี้นะ ให้เป็นบ่าวเป็นทาสเขา ให้เลวทรามต่ำช้า ให้เป็นคนจนอนาถา ติดขัด ทุกสิ่งทุกอย่าง เครื่องกินเครื่องใช้ขาดตกบกพร่อง เครื่องกินเครื่องใช้มากมีมูลมอม เครื่องใช้ เครื่องสอยก็มี ทำได้ มารเขาทำได้ บังคับได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เพราะตัวไม่เป็น อิสระในตัว เพราะตัวไม่ เป็นใหญ่ในตัว เพราะตัวไม่รู้จักที่สุดของตัว

นี่มนุษย์เียงขนาดนี้เห็นไหมละ ไม่ใช่มนุษย์เียงเท่านั้น พระพุทเจ้าพระอรหันต์ ท่านก็ไปยังไม่ถึงที่สุด เหมือนกัน ถ้าใครไปยังไม่ถึงที่สุดก็ยังไม่ฉลาดเต็มที่ ต่อเมื่อใด ไปถึงที่สุดกายของตัวไม่มีสุดต่อไปแล้ว นั่น ฉลาดเต็มที่แล้ว ตัวของตัวเองเป็นที่พึ่งแก่ ตัวได้แล้ว นี่เป็นข้อสำคัญอย่างนี้นะ

นี่เจอพุทธศาสนานี้แหละ เป้าหมายใจดำ อย่าไปทำแก้อื่น อย่าไปหลงล่อ อย่า ไปหลงเลอะเทอะไหล ล่อ เข้า! ต่างว่ามีครอบครัวละ แล้วได้อะไรบ้างละ ลูกคนหนึ่ง แล้วเอามาทำไมละ เอามาเลี้ยง ได้ ๑๐ คนเข้า เข้าไว้เลี้ยงไปยั้งใจก็เลี้ยงไป บ่นโถก แล้วพอได้ ๑๐ คน เข้าได้ ๕๐ คน เข้า! เอาละสิคราว นี้ลงปะปะละสิ เข้าอยากได้ลูก ใช้ไหมละ ไม่จริง เหลว โกงตัวเอง โกงตัวเอง พาให้เลอะเลือนชะ ไม่ เข้าไปค้นกาย ของตัวให้ถึงที่สุด ไม่ให้ตรวจตัวถึงที่สุด เป็นมนุษย์กับเขาทั้งที เพราะเชื่อกิเลสเหลว ไหล เหล่านี้แหละพาให้เลอะเลือน จะครองเรือนไปสักกี่ร้อยปีก็ครองไปเกิด งานเรื่องของคน อื่นเขา ทั้งนั้น เรื่องของพญามารทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องของตัว ไม่ใช่งานของตัว ไปทำงาน ให้พญามารเขาทั้งวัน ทั้งคืน เอาเรื่องอะไรไม่ได้

เพราะอะไรล่ะ เพราะไม่รู้อิโหนอิเหน่ เกิดมาพบอย่างไรก็ไปอย่างนั้นแหละ เพราะไม่ได้ฟังธรรม พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ นี้ไม่ได้ฝึกใจในธรรมพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ไม่ได้ฟังธรรมของสัตว์บุรุษ ไม่ได้ฝึกฝนใจของสัตว์บุรุษ ความเห็นก็พริ้วเหลวไหล ไปดังนี้ เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว นี่แหละ เป็นความจริงทางพระพุทธศาสนาตัวจริงทีเดียว นี่เป็นข้อที่ลึกซึ้ง

ให้หนึ่งไว้ในใจว่าต่อแต่นี้ไป เราจะต้องเข้าถึงที่สุด เข้าไปในกายที่สุดของเราให้ ได้เป็นกายๆ เข้าไปเมื่อเป็นกายๆ เข้าไปแล้ว ถ้าว่าทำเป็นแล้วไม่ใช่เดินทำนี่นะ เดินในไส้ทั้งนั้น เดินในไส้ทั้งนั้น ไส้เห็น ไส้จำ ไส้คิด ไส้รู้ ในกำเนิดของดวงธรรมที่ทำให้เป็นสุดหยาบสุดละเอียด เถา ชูด ชั่น ตอน ภาค พืด เดินในไส้ทั้งนั้น เดินไส้ไม่ใช่เดิน ทำอื่น เดินในกลางดวงปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา เดินไปในกลางดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นั้นเป็นทางเดินของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เดินไปในไส้ ไม่ใช่เดิน ไปในไส้เพียงเท่านั้น ในกลางว่างของดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ว่างในว่างเข้าไป ในเหตุว่าง เหตุเปล่า เหตุดับ เหตุลับ เหตุหาย เหตุสูญ เหตุสิ้นเชื้อ ไม่เหลือเศษ หล่อเลี้ยง เป็นอยู่ ปราสาท รสชาติ ไอ้ แก๊ส แก๊สกรด หนักเข้าไป เหตุสุด เหตุหมด ในแก๊สกรด หนักเข้าไปอีก ไม่ถอย กลับ นับอสงไขยไม่ถ้วน นับอายุธาตุอายุบารมีไม่ถ้วน ไม่มีถอยกลับกัน เดินเข้าไป อย่างนี้ละ

พระพุทธเจ้าพระอรหันต์นะ ไม่ใช่เดินโลเลเหลวไหลนะ ที่เรากราบเราไหว้เรา นับถือนะ ท่านวิเศษวิโส อย่างนี้ นี่แหละเป็นผู้วิเศษแท้ๆ นี่แหละเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก แท้ๆ ท่านเป็นผู้รู้จริง เห็นจริง ได้จริง เราจึงเอาเป็นตำรับตำราได้ เมื่อรู้จักหลักธรรมอัน นี้แล้ว อย่าเข้าใจว่าได้ฟังง่าย ๆ นะ ตั้งแต่เราเกิดมาเป็น ภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาณะ อย่างนี้ไม่เคยได้ฟังเลยไม่ใช่หรือ ถ้าไม่เคยได้ฟัง ได้ฟังแล้วจำเอาไว้ ทำให้เป็นเหมือน อย่างแสดงนี้ทุกสิ่งทุกประการ ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคือความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนจบอันนี้ สทาโสตถิ ภาวนตุ เต ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วน หน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมมิกถา โดยอรรถนัยมความเพียงเท่านี้

เอว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้